

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 7 lutego 2017 r.

Pozycja 24

POSTANOWIENIE
z dnia 19 stycznia 2017 r.
Sygn. akt Ts 109/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Biernat – przewodniczący i sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Andrzej Wróbel,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 kwietnia 2016 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej Sp. z o.o.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 13 marca 2015 r. (data nadania) Sp. z o.o. (dalej: skarżąca albo Spółka) wystąpiła o zbadanie zgodności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1025, ze zm.; dalej: u.k.s.c) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Skarżąca sformułowała w skardze dwa zarzuty niekonstytucyjności zakwestionowanej regulacji. W pierwszym z nich zarzuciła, że art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. narusza prawo do sądu w aspekcie prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej (art. 45 ust. 1 Konstytucji) wraz z zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji) przez to, że pozbawia stronę procesu możliwości uzyskania zwrotu opłaty od apelacji lub skargi kasacyjnej w wypadku ich uwzględnienia z powodu nieoczywistego, lecz poważnego naruszenia prawa.

W drugim z zarzutów skarżąca podniosła, że art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. ma charakter niedookreślony, nie wskazuje, czy stwierdzenie przez sąd oczywistego naruszenia prawa powinno nastąpić w sentencji orzeczenia, czy też może wynikać z treści jego uzasadnienia. Niedookreśloność ta – zdaniem skarżącej – prowadzi do arbitralności rozstrzygnięć i uniemożliwia realizację zasady sprawiedliwości proceduralnej, a przez to narusza prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej (art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji). Skarżąca zaznaczyła, że zgodnie z orzecznictwem sądów powszechnych – w tym z orzeczeniami wydanymi w jej sprawie – oczywiste naruszenie prawa musi zostać wskazane w sentencji orzeczenia. Wymóg ten – według niej – jest nieuprawniony.

W związku z wniesieniem do Sądu Najwyższego skargi kasacyjnej, Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z 5 czerwca 2015 r. – wydanym na podstawie art. 20 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.) oraz art. 177 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) – zawiesił postępowanie w sprawie rozpatrywanej skargi konstytucyjnej do czasu zakończenia postępowania przed Sądem Najwyższym. W uzasadnieniu Trybunał wskazał, że do czasu wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy nie można badać naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącej ze względu na jego potencjalność. W wyroku z listopada 2015 r. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną skarżącej.

W postanowieniu z 21 kwietnia 2016 r. Trybunał Konstytucyjny podjął zawieszony postępowanie i odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. O niedopuszczalności przekazania skargi do merytorycznej kontroli zdecydowała oczywista bezzasadność sformułowanych przez skarżącą zarzutów.

Odnosząc się do niezgodności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej – w zakresie, w jakim przepis ten pozbawia stronę procesu możliwości uzyskania zwrotu opłaty od apelacji lub skargi kasacyjnej w wypadku ich uwzględnienia z powodu nieoczywistego, lecz poważnego naruszenia prawa – Trybunał stwierdził, że konstytucyjność zakwestionowanej regulacji nie budzi wątpliwości. Zwrot opłaty od apelacji, a także skargi kasacyjnej, stanowi wyjątek od ogólnej zasady ponoszenia kosztów sądowych przez strony postępowania (zob. np. K. Gonera, *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz*, Warszawa 2011 s. 336, 360 i 361). W konsekwencji może on być zatem ograniczony do wypadków szczególnych, takich jak oczywiste naruszenie prawa.

Trybunał uznał, że skarga jest niedopuszczalna również w zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. z uwagi na niedookreślony charakter zakwestionowanej normy. Wbrew przedstawionym w skardze twierdzeniom nie jest bowiem – jak podkreślił Trybunał – konieczne wskazanie w sentencji orzeczenia, że doszło do oczywistego naruszenia prawa, aby zgodnie z art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. sąd z urzędu zwrócił stronie całą uiszczoną opłatę od apelacji czy skargi kasacyjnej. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie sądów ukształtowany został pogląd, w myśl którego oczywistość ta wynikać może tak z sentencji, jak i z uzasadnienia orzeczenia.

Ponadto, Trybunał wskazał także, że w sprawie skarżącej nieprzyznanie zwrotu uiszczonych opłat nie wynikało z niewskazania w sentencji orzeczenia oczywistego naruszenia prawa.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej na podstawie art. 49 w związku z art. 36 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r.

Na powyższe postanowienie skarżąca wniosła 5 maja 2016 r. zażalenie. Zarzuciła w nim, że Trybunał nieprawidłowo uznał podniesione w skardze zarzuty za oczywiście bezzasadne, wniosła o uchylenie postanowienia i przekazanie skargi do rozpoznania. Skarżąca podtrzymała zarzut niekonstytucyjności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. z uwagi na jego niedookreśloność i „brak wskazania, czy stwierdzenie przez sąd oczywistego naruszenia prawa powinno nastąpić w sentencji orzeczenia, czy też może wynikać z treści jego uzasadnienia, co prowadzi do arbitralności sądowych rozstrzygnięć w zakresie zwrotu opłaty sądowej od uwzględnienia środka odwoławczego i uniemożliwia zasadę realizacji sprawiedliwości proceduralnej, a przez to również narusza prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury zgodnie z wymogami sprawiedliwości i indywidualnym interesem skarżącej”. W sprawie, w związku z którą skarżąca wniosła skargę, dopiero Sąd Najwyższy potwierdził, że stwierdzenie oczywistego naruszenia prawa może nastąpić także w uzasadnieniu orzeczenia, przy czym pogląd ten wiąże tylko sądy orzekające w konkretnej sprawie.

Skarżąca zarzuciła także, że Trybunał nie przeanalizował argumentów wskazujących na aktualność stanowiska zawartego w wyroku z 7 marca 2013 r. wydanym w sprawie SK 30/09 (OTK ZU nr 3/A/2013, poz. 26), w którym to orzeczono o niekonstytucyjności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. f u.k.s.c. w zakresie, w jakim w postępowaniu nieprocesowym wszczętym z urzędu nie przewiduje zwrotu opłaty od skargi na postanowienie referendarza sądowego uwzględnionej z innego powodu niż oczywiście naruszenie prawa. Trybunał nie rozważył także – zdaniem skarżącej – czy miała ona realną możliwość na uwzględnienie zażalenia na postanowienie sądu o odstąpieniu od obciążenia kosztami J.T.

W zażaleniu skarżąca podtrzymała także zarzut niezgodności art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim nie przewiduje zwrotu opłaty od apelacji w przypadku jej uwzględnienia z powodu nieoczywistego naruszenia prawa.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 ustawy o TK). Trybunał Konstytucyjny bada w szczególności, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu. Oznacza to, że na etapie rozpoznawania zażalenia Trybunał analizuje przede wszystkim te zarzuty, które mogą podważyć trafność ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe, a zarzuty sformułowane w zażaleniu nie zasługują na uwzględnienie.

Przede wszystkim Trybunał zauważa, że skarżąca nie przedstawiła argumentów merytorycznych, które podważałyby prawidłowość oceny dokonanej w postanowieniu z dnia 21 kwietnia 2016 r.

W zakresie zarzutu niezgodności zaskarżonego art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji z uwagi na jego niedookreślony charakter skarżąca ponownie podniosła twierdzenie zawarte w skardze, jakoby z orzecnictwa sądów powszechnych wynikało, że zwrot całej uiszczonej przez stronę opłaty od apelacji lub skargi kasacyjnej był możliwy jedynie w przypadku, gdy oczywiście naruszenie prawa zostanie wskazane w sentencji orzeczenia. Skarżąca podkreśliła przy tym, że przywołane przez Trybunał stanowisko Sądu Najwyższego dotyczące nieprawidłowości takiego zawężającego rozumienia zakwestionowanego przepisu wiąże jedynie składy orzekające w konkretnej sprawie i nie ma wpływu na przyjętą wykładnię tej regulacji.

Trybunał stwierdza, że zarzuty te są pozbawione podstaw. Odmawiając nadania dalszego biegu skardze, Trybunał wyjaśnił, że zarówno doktryna, jak i orzecnictwo sądów – przedstawione w zaskarżonym postanowieniu – świadczą o tym, iż nie jest konieczne wskazanie, że doszło do oczywiście naruszenia prawa w sentencji orzeczenia. Trybunał

w niniejszym składzie przypomina zatem, że kwalifikowane naruszenie prawa musi zostać wyraźnie stwierdzone przez sąd. Oczywiście ta może wynikać jednak tak z sentencji, jak i uzasadnienia orzeczenia. Stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z listopada 2015 r. nie jest zatem – jak zdaje się to postrzegać skarżąca – odstępstwem od ukształtowanej wykładni art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c.

Ponadto należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną, pominiętą przez skarżącą w zażaleniu, a podnoszoną w zaskarżonym postanowieniu, okoliczność. Sąd Apelacyjny we W. w orzeczeniu z listopada 2014 r., wskazanym jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji – mimo nietrafnego wskazania, iż przesłanka oczywistego naruszenia prawa powinna być określona w sentencji – przeanalizował jednakże uzasadnienia wyroków wydanych w sprawie skarżącej i to na podstawie ich treści uznał, że naruszenie prawa nie miało charakteru oczywistego. Oznacza to, że o braku zwrotu uiszczony przez skarżącą opłaty od apelacji i skargi kasacyjnej nie zadecydowało nieprawidłowe przyjęcie przez sąd, iż oczywiste naruszenie prawa nie zostało stwierdzone w sentencji orzeczeń wydanych w sprawie, lecz to, że w sprawie skarżącej nie występowało kwalifikowane naruszenie prawa.

Trybunał trafnie zatem uznał, że zarówno stanowisko doktryny, judykatury, jak również okoliczności sprawy skarżącej świadczą o oczywistej bezzasadności sformułowanego zarzutu.

Skarżąca nie przedstawiła w zażaleniu również zarzutów, które wskazywałyby na nieprawidłowość odmowy nadania skardze dalszego biegu skardze w odniesieniu do art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e u.k.s.c. w zakresie, w jakim pozbawia stronę procesu możliwości uzyskania zwrotu opłaty od apelacji lub skargi kasacyjnej w wypadku ich uwzględnienia z powodu nieoczywistego, lecz poważnego naruszenia prawa. Wskazała jedynie, że podtrzymuje zarzut w tym zakresie oraz podniosła, że Trybunał nie przeanalizował odwołania się do wyroku w sprawie SK 30/09 oraz nie wziął pod uwagę tego, że nie wystąpiła z zażaleniem na postanowienie sądu o odstąpieniu od obciążenia kosztami procesu J.T.

Trybunał zwraca uwagę, że w zaskarżonym postanowieniu przedstawił argumentację, która wskazywała na dopuszczalność ograniczenia zwrotu opłaty od apelacji czy skargi kasacyjnej jako wyjątku od zasady ponoszenia kosztów sądowych przez strony postępowania, co skutkowało uznaniem zarzutu skargi za oczywiście bezzasadny. Skarżąca nie sformułowała zaś żadnych argumentów, które miałyby podważyć słuszność tego stanowiska.

Trybunał w obecnym składzie zaznacza również, że – wbrew twierdzeniom skarżącej – odniósł się w zaskarżonym postanowieniu do przywołanego przez nią wyroku w sprawie SK 30/09. Trybunał wskazał, że zarzuty podniesione w analizowanej skardze dotyczą innej sytuacji aniżeli kwestia rozstrzygana w powołanym orzeczeniu, a w konsekwencji niedopuszczalne było odnoszenie zawartej w nim argumentacji do sprawy, w związku z którą sformułowano skargę.

Trybunał nie odnosił się natomiast do niezakwestionowania przez skarżącą rozstrzygnięcia dotyczącego zwolnienia od kosztów strony przegrywającej. Trybunał trafnie ocenił, że biorąc pod uwagę treść sformułowanych w skardze zarzutów, dochodzenie kosztów od strony przegrywającej było w analizowanej sprawie okolicznością irrelevantną. Odmienna ocena prawna musiałaby natomiast skutkować stwierdzeniem, że skarżąca nie wyczerpała przysługujących jej środków prawnych.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał uznaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu skardze we wskazanym zakresie za prawidłowe.

Wziąwszy powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 8 ustawy o TK – nie uwzględnił zażalenia.